УДК 631.14 636:63

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ МОЛОКА

Болтянська Л.О., к.е.н.
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна.

Постановка проблеми. Попит та пропозиція на сьогоднішній час є основними елементами ринкового середовища, які формують ринок молока, функціонування яких також потребує об'єктивної оцінки. Саме попит на ринку молока забезпечує стабільність та впевненість у товаровиробників всіх категорій та підприємств молочної промисловості. При цьому формування пропозиції, відповідно валового виробництва молока здійснюється в залежності від кількості поголів'я тварин молочного стада, їх продуктивності, інтенсивності технологій та фондомісткості галузі.

Основні матеріали дослідження. Харчові звички людини формуються в ранньому віці під впливом та за прикладом батьків. Обов'язковим є включення до харчового раціону молока та молочних продуктів. Молоко залишається одним із найцінніших продуктів харчування людини

Основним завданням молочної промисловості є формування пропозиції на ринку молока та молочних продуктів задля забезпечення потреб населення. Дана галузь займає вагому позицію в структурі харчової промисловості країни в цілому, оскільки молочні продукти є основою здорового харчування та одночасно незмінною складовою при виробництві різноманітних товарів харчової промисловості.

Молочне скотарство розвинене в багатьох регіонах України. Одночасно виробництво молока та забезпечення сировиною переробну галузь є нерівномірним серед регіонів. Слід зазначити, що на території країні всі регіони мають благоприємні умови розвинення молочної галузі.

Нинішній ринок молока функціонує в досить непростих економічних умовах. Це вимагає об'єктивної оцінки реального стану попиту та пропозиції, цін на дану продукцію з метою виявлення тенденцій подальшого розвитку в Україні та зокрема в Південному регіоні.

Унікальною особливістю тваринницької галузі виступає виробництво продукції для первинного ринку, з обов'язковою гарантованою наявністю ринку збуту та своєчасного надходження сировини на переробні підприємства не залежно від сезонності. Суб'єктами ринку виступають економічно самостійні виробники молочної продукції (сільськогосподарські підприємства, фермерські

господарства і господарства населення) та споживачі (переробні підприємства, що закуповують тваринницьку продукцію, зокрема молоко, а також населення, яке виступає кінцевим споживачем), крім того сам процес обміну, тобто сферу транспортування, зберігання, торгівлі та сервісу.

Формування виробництва молока здійснюється в залежності від кількості сільськогосподарських тварин, їх продуктивності, наявної кормової бази та забезпеченості техніко-технологічного обладнання. Переважним фактором формування залишається все ж таки кількість поголів'я худоби.

Забезпечення населення питним молоком та продукцією його переробки вітчизняними виробниками має тенденцію до щорічного скорочення. Виробництво молока в Україні за 2020 рік скоротилось майже на 430 тис. тон (що становить 4,6%) відносно попереднього року та на 10,7% відповідно до 2016р. Фактором тому стала стійка тенденція до скорочення поголів'я молочного напрямку в господарствах усіх категорій. Останні чотири роки поспіль існує тенденція скорочення поголів'я корів щорічно в межах 95 -130 тис. голів.

До Південного регіону України відносять Дніпропетровську, Запорізьку, Миколаївську, Одеську та Херсонську області. Ситуація з екстенсивним розвитком молочного скотарства в регіоні катастрофічна. Скорочення корів в період з 2016 року склало майже на одну п'яту, з негативною динамікою скорочення молочного стада в 27-29 тис. голів. Це призвело до зменшення виробництва молока на 307,9 тис. тон.

Проте, при повальному скороченні кількості молочного стада, за останні п'ять років спостерігається підвищення, на 128 кг відносно попереднього року та на 360 кг порівняно з 2016 роком, середньорічного надою молока від 1 корови. Дана динаміка намітилась лише в 2020 році, до цього до звітного року продуктивність корів щорічно зменшувалась в середньому з інтервалом 35 кг. Ті підприємства, які розвивають молочний напрямок намагаються дотримуватись та підвищувати технічну та технологічну культуру виробництва молока, тому при використанні сучасних технологічних ресурсів достигають рентабельного виробництва.

Слід зазначити, що регіональний ринок молока у вітчизняному ринку займає стабільну, за останні 5 років, частку – п'ять областей Південного регіону додають шосту частину молока у вітчизняне виробництво, десяту частину займають за кількістю поголів'я, проте величина середньорічного надою на 1 голову менша за середній показник в цілому по Україні, коливання становить від 10 до 17%. Ця динамічність пояснюється переважно рослинницькою спеціалізацією агропідприємств регіону.

Розподіл загального виробництва молока в регіоні за областями склався останнім часом не змінний. Загальна величина валового виробництва молока в регіоні за областями розподілилась майже пропорційно. З загальної картини виділяється тільки Запорізька область, в господарствах населення якої за останні десять років спостерігається планомірне скорочення стада корів, чинником тому є відсутність кормової бази, трудомісткість та капіталомісткість утримання корів у власних господарствах.

Досить різняться темпи виробництва молока та динаміка поголів'я корів в залежності від категорії підприємств. Постачальниками молока на ринок є аграрні підприємства різних форм власності (агрофірми, товариства, приватні підприємств тощо) та різноманітні види господарств населення, які реалізують свою продукцію споживачу та здають сировину переробним підприємствам молочної промисловості. Переважають серед них приватні господарства населення. На вітчизняному ринку лише одна третина валового виробництва молока припадає на підприємства різноманітних форм власності, 70 % - це постачання молока від господарств населення.

Висновки. Таким чином, ринок молока в Україні та в Південному регіоні в аспекті товаровиробництва за останні п'ять років характеризується як позитивними так і негативними тенденціями. Проте, не беручи до уваги, існування певної недосконалості і неналагодженості системи функціонування, вітчизняний ринок і зокрема регіональний мають потенціал для економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник «Тваринництво України» Державна служба статистики України / за ред. Олега Прокопенка. Київ, 2020. С. 158.

2. Сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

3. Болтянська Л. О. Тенденції розвитку галузі тваринництва в Південному регіоні України. Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного [Електронний ресурс]. Мелітополь: ТДАТУ, 2020. Вип. 10, том 1. DOI: 10.31388/2220-8674-2020-1-26

4. Korobka S., Syrotyuk S., Zhuravel D., Boltianskyi B., Boltianska L. Solar dryer with integrated energy Unit. Problemele energeticii regionale, 2 (50) 2021. P. 61-75. https://doi.org/10.52254/1857-0070.2021.2-50

5. Журавель Д. П., Болтянський Б. В., Скляр Р. В., Болтянська Л.О. Підвищення ефективності функціонування молочно-товарної ферми на прикладі ПП «Могучий» Мелітопольського району Запорізької області. Щомісячний науково-практичний журнал «Тваринництво сьогодні», №3. Київ, 2021. С.18–29.